

Selonteko
Suomen liittymisestä
Pohjois-Atlantin liittoon

15.5.2022

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukraina. Yhdessä sovitut kansainväliset sitoumukset ja Euroopan turvallisuutta koskevat periaatteet eivät estäneet sotaa Euroopassa. Valtioneuvoston ajankohtaisselonteossa turvallisuusympäristön muutoksesta (2022:18) arvioidaan tarkemmin turvallisuusympäristön muutosta ja sen vaikutuksia Suomelle.

Liittyminen Pohjois-Atlantin liittoon (Nato) on prosessi, joka perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen kymmenenteen artiklaan. Naton jäsenvaltiot tekevät päätöksen uusien jäsenvaltioiden kutsumisesta yksimielisesti. Uudet jäsenvaltiot liittyvät Pohjois-Atlantin sopimukseen täysimääräisin oikeuksin ja velvoittein. Naton jäsenenä Suomi sitoutuisi järjestön yhteisiin linjauksiin. Naton päätöksenteko perustuu yksimielisyyteen.

Puolustusliitto Naton jäsenyyden myötä Suomi olisi osa Naton yhteistä puolustusta ja siten Pohjois-Atlantin sopimuksen viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä. Suomen puolustuksen ennaltaehkäisevä vaikutus olisi nykyistä huomattavasti suurempi. Mikäli Suomea vastaan Naton jäsenenä kohdistettaisiin sotilaallista voimankäyttöä, Suomi puolustautuisi liittokunnan tuella ennakkoon suunniteltujen ja harjoiteltujen järjestelyjen mukaisesti. Naton jäsenenä Suomi olisi päättämässä Suomelle keskeisistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä. Vahvan kansallisen puolustuskyvyn ja Nato-jäsenyyden yhdistelmä olisi uskottava turvallisuusratkaisu. Suomen puolustuskyky sekä kriisinsietokyky vahvistaisivat Naton yhteistä puolustusta koko liittokunnan alueella.

Liittymällä puolustusliitto Natoon Suomi vahvistaisi omaa turvallisuuttaan muuttuneessa toimintaympäristössä. Suomen Nato-jäsenyys vahvistaisi Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta. Kynnys sotilaalliseen voimankäyttöön Itämeren alueella ja Suomen lähi-alueilla kasvaisi.

Liittymiskeskusteluissa katetaan viisi osa-aluetta. Nämä ovat poliittiset kysymykset, oikeudelliset kysymykset, resurssikysymykset, tietoturvallisuuteen liittyvät kysymykset sekä puolustus- ja sotilaalliset kysymykset.

Nato-jäsenyyden myötä Suomi sitoutuisi Pohjois-Atlantin sopimukseen eli Naton perussopimukseen sekä järjestön toimintaa määrittäviin ohjausasiakirjoihin. Niistä keskeisin on niin sanottu strateginen konsepti, joka määrittää järjestön ydintehtävät, yhteisen puolustuksen, kriisinhallinnan ja yhteistyövaraisen turvallisuuden.

Vuonna 2022 Naton vuosibudjetti on noin 2,5 miljardia euroa. Kaikki jäsenvaltiot osallistuvat yhteiseen budjettiin. Yhteinen budjetti koostuu pääasiassa kolmesta osasta: siviili- ja sotilasbudjeteista sekä Naton turvallisuusinvestointiohjelmasta. Siviilibudjetti rahoitettaisiin ulkoministeriön momentilta. Eri hallinnonalojen budjettimomenteilta katettaisiin Nato-jäsenyydestä aiheutuvia muita kustannuksia.

Nato-jäsenyyden vuotuinen suora lisäkustannus olisi arviolta noin 1–1,5 prosenttia Suomen puolustusbudjetista. Lisäksi osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin, monikansallisiin suorituskykyhankkeisiin, johtamisjärjestelmiin ja valmiusvaatimukseen liittyisi lisäkustannuksia. Naton jäsenmaiden yhteisesti hyväksyttynä tavoitteena on käyttää 2 prosenttia bruttokansantuotteesta puolustukseen. Lisäksi rajaturvallisuuden ja huoltovarmuuden resursseista on huolehdittava. Nato-jäsenyyden myötä suoria kustannuksia muodostuisi myös lisähenkilöstön lähettämisestä Naton päämajaan sekä sotilaalliseen komentorakenteeseen sekä muihin rakenteisiin. Nato-asioiden parissa työskentelevän henkilöstön määrää olisi vahvistettava, ulkoministeriössä, puolustusministeriössä ja sisäministeriössä, Suomen Nato-edustustossa sekä Puolustusvoimissa.

Perustuslaissa ei rajoiteta Suomen mahdollisuutta liittoutua sotilaallisesti. Jäsenyys Natossa ei merkitsisi perustuslain mukaisen maanpuolustusvelvollisuuden laajentamista koskemaan koko Pohjois-Atlantin sopimuksen alueen yhteistä puolustusta. Suomen lainsäädäntö rakentuu pääosin kansallisen puolustuksen ajatukselle, mutta lainsäädäntöä on viime aikoina kehitetty siten, että se tukee kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista sekä muuta kansainvälistä yhteistyötä. Tämä varmistaa osaltaan Suomen lainsäädännön yhteensopivuuden Naton velvoitteiden kanssa, joskin lainsäädäntöä olisi tarvittaessa mahdollista tarkistaa myös itse liittymisen voimaantumisen jälkeen. Naton jäsenenä Suomen olisi sitouduttava Pohjois-Atlantin sopimuksen lisäksi myös muihin Naton kansainvälisiin sopimuksiin, jotka koskevat joukkojen ja henkilöstön asemaa, tietoturvaluottuutta sekä teknisluonteisia kysymyksiä. Naton jäsenvaltio ei voi pitää voimassa eikä sitoutua uusiin sopimuksiin, jotka olisivat Pohjois-Atlantin sopimuksen vastaisia. Liittymisen ei vaikuttaisi Ahvenanmaan kansainvälisille sopimuksille perustuvaan asemaan, eikä se ole esteenä liittymiselle. Demilitarisointia kunnioitetaan ja Suomi on varautunut puolustamaan Ahvenanmaan puolueettomuutta tarpeellisin toimenpitein. Tämän johdosta Pohjois-Atlantin sopimuksen ja Ahvenanmaata koskevien sopimusten välillä ei ole ristiriitaa.

Suomi on jo rauhankumppanina sitoutunut suojaamaan Suomen ja Naton kesken vaihdettavaa turvallisuusluokiteltua tietoa Suomen ja Naton välisen tietoturvaluottuussopimuksen ja hallinnollisen järjestelyn perusteella. Suomen lainsäädännön yhteensopivuus suhteessa Naton tietoturvaluottuussopimuksiin on varmistettu Suomen tehdessä edellä mainitut tietoturvaluottuussopimukset, joten lainsäädännön muuttamiseen ei arvioida kohdistuvan merkittäviä tarpeita.

Suomi täyttää Naton puolustuspoliittiset ja sotilaalliset jäsenkriteerit. Naton jäsenenä Suomen puolustus yhteensovitettaisiin osaksi liittokunnan yhteistä puolustusta, mikä tarkoittaisi osallistumista yhteisen puolustuksen suunnitteluun ja toimeenpanoon kaikilta osin. Suomella tulee olla kyky osoittaa Puolustusvoimien joukkoja toisen Naton jäsenvaltion avuksi ja kyky vastaanottaa toisten Naton jäsenvaltioiden joukkoja Suomeen. Suomelle olisi tärkeää, että Naton sisällä Pohjois-Euroopan puolustuksen järjestelyjä voidaan suunnitella kokonaisuutena.

Naton jäsenenä Suomi osallistuisi Naton yhteiseen puolustussuunnitteluprosessiin. Suomi osallistuisi myös erikseen sovittavalla tavalla joihinkin rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin, esimerkiksi Baltian ja Islannin yhteiseen ilma- ja merivoimien toiminnan joukkoihin. Suomi osallistuisi myös Naton harjoitustoimintaan nykyistä kattavammin, ja osallistuisi Naton operatiivisiin suunnitelmiin sekä niiden edellyttämiin johtamisrakenteisiin ja johtamisjärjestelmiin. Suomi liittyisi Naton yhteiseen ilma- ja ohjuspuolustusjärjestelmään, osallistuisi yhteisen ilmatilannekuvan ja meritilannekuvan vaihtoon sekä syvempään tiedusteluyhteistyöhön. Lisäksi Suomi osallistuisi nykyistä kattavammin Naton siviilivalmiusyhteistyöhön.

Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta toimeenpantaisiin asteittain jäsenyyden astuttua voimaan.

Hallitus sitoutuu siihen, että eduskunta ja sen valiokunnat voivat tiiviisti seurata hakemuksen käsittelyä sekä liittymiskeskustelua.

Valtioneuvosto esittää, että tasavallan presidentti päättää perustuslain 93 §:n 1 momentin nojalla, että Suomi hakee Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenyyttä, kun eduskunta on kuultu.